

El mallorquí Agustí Villaronga, un dels grans directors del cinema de producció catalana de les últimes dècades, mor als 69 anys a causa d'un càncer

Crueltat i poètica

Imma Merino
BARCELONA

La matinada de diumenge, en la vigília d'una nova edició dels premis Gaudí que tan justament han reconegut el seu talent, la mort ha encaixat Agustí Villaronga, de manera que no ens arribarà cap altra pel·lícula seva a excepció de l'última, pendent d'estrena, que va poder dirigir: *Loli Tormenta*, definida com una comèdia en què els nets d'una dona que pateix Alzheimer volen evitar amb enginy que ingressin l'àvia en una residència. Tampoc no va poder fer en vida algunes pel·lícules que va imaginar, entre les quals destaca una adaptació de *La mort i la primavera*, de Mercè Rodoreda: havia de ser una immersió en la visió cruel i poètica d'una escriptora amb qui el cineasta mallorquí sentia una afinitat especial.

Quan, a primers dels últims anys noranta, va gestar l'adaptació de *La mort i la primavera*, Villaronga havia dirigit les inquietants *Tras el cristal* (1987), en què un criminal nazi sobreviu connectat a un pulmó d'acer i és torturat per un noi que s'ofereix a cuidar-lo per venjar-se'n, presentada a la secció oficial del festival de Canes del 1989, i *El niño de la luna*, en què un nen orfe a l'Europa d'entreguerres imagina que és l'encarnació d'un déu del qual una tribu africana n'espera l'arribada. La frustració del projecte, que no va

Agustí Villaronga, en una imatge d'arxiu del 2010, quan va arrasar en els Gaudí i els Goya amb 'Pa negre' ■ JUANMA RAMOS

aconseguir el finançament necessari, va marcar un abans i un després en la carrera de Villaronga: conscient que la seva idea del cinema entrava en con-

Conscient que la seva idea del cinema topava amb la indústria, va assumir que calia adaptar-se

flicte amb interessos industrials, va assumir que havia d'emprendre una certa adaptació. Això va suposar renúncies i la realització d'encàrrecs televisius, però, amb el temps, Villaronga va ser capaç de filtrar la seva visió cruel (a vegades, també poètica) de la vida (tenint present Rodoreda, creia que "s'ha de mirar tot de cara, sigui el que sigui") en algunes pel·lícules amb què va aconseguir un bon pacte amb la indústria: *El mar*, *Pa negre*, que fins i tot va tenir un gran èxit comer-

cial, i *Incerta gloria*. Totes tres són adaptacions de novel·les (de Blai Bonet, Emili Teixidor i Joan Sables, respectivament) que, en conjunt, representen una manera d'abordar la Guerra Civil espanyola i la postguerra en territoris dels Països Catalans, però, almenys en part, també la represa d'un tema que interessava molt el cineasta: la pèrdua i fins la corrupció de la innocència.

Nascut a Palma l'any 1953, Agustí Villaronga va ser iniciat en la passió pel cinema pel seu pare, que

treballava de carter, i de petit jugava a projectar imatges a les parets amb llumins i llanternes. Quan tenia 14 anys, va escriure a Roberto Rossellini perquè l'admetés a la seva escola de cinema. Li van respondre que abans havia de passar per la universitat, a què va accedir quatre anys més tard, quan va començar a cursar història de l'art a la Universitat de Barcelona. Sent estudiant, als anys setanta, va conèixer el director teatral Víctor García i va fer una llarga gira fent un petit pa-

per en el cèlebre muntatge de *Yerma* protagonitzat per Núria Espert. A Barcelona, va seguir fent d'actor amb petits papers en diversos films. Així va introduir-se en el món del cinema, aprofitant-ho per adquirir coneixements tècnics i aprendre com s'hi exerceixen diferents oficis. El productor Pepón Coromina li va encarregar el vestuari de l'adaptació de *La plaça del Diamant* dirigida per Francesc Betriu. Després de treballar com a director artístic en altres films i de realitzar anuncis de moda i diversos curts, va aconseguir dirigir el seu primer llarg, l'esmentat *Tras el cristal*, amb només trenta milions de pessetes. Amb 400.000 euros, que potser equival a un pressupost inferior al de la seva òpera prima, va aconseguir realitzar *El ventre del mar* en temps de pandèmia. Partint d'un relat d'Alessandro Baricco, *Oceano Mare*, enfronta dos supervivents d'un naufragi (el de la fragata *La Medusa*, que, enviada al Senegal amb funcionaris colonials, va tenir lloc el juliol del 1816) en un decorat teatral que es fa abstracte, universal i intemporal: una situació límit en què, imposant-se el més brutal instint de supervivència, els humans es converteixen en bèsties, però fent-hi present el colonialisme i la desigualtat social. Villaronga hi demostra que el desig de fer cinema i la imaginació estètica poden sobreposar-se als pocs recursos. ■

Reflexions sobre la seva pròpia obra

Un director veterà allunyat del corrent general

Afable, de bon caràcter, Agustí Villaronga tenia el parlar i la manera de fer pausada de mallorquí de ses Cadenes, on va néixer, devora la platja de

Palma, ben a prop de la mar que és tan present en les seves pel·lícules. En les entrevistes, era un llibre obert: per la sinceritat de les respostes, però també per la seva ampla cultura, que lluia amb modesta discreció. Fa deu mesos, vam tenir ocasió de parlar amb ell per darrera vegada,

davant del mar, a l'hotel Arts, el dia de la foto de família dels Gaudí 2022, als quals optava per *El ventre del mar*. "Normalment, les pel·lícules que faig tenen un component tràgic", comentava. Reconeixia que aquest últim títol no era fàcil: "Sempre fas les pel·lícules amb una esperança enor-

me que connectaràs amb el públic, però sempre m'enduc una sorpresa i em dic: «És veritat, Agustí, l'has fet un poc rara.» Però no me'n penedesc gens; ni jo ni ningú dels que l'hem feta." Defensava el cinema personal: "Afortunadament, puc fer les pel·lícules amb què em sento molt iden-

tificat. M'agrada un cinema que no és l'estàndard, el corrent general. I continuo pensant que s'ha de seguir lluitant per això." Acabava de fer 69 anys i va reivindicar la presència i el reconeixement de la gent més veterana en el cinema: "Ara, es parla molt de la presència de les dones en els

premis, però l'altre dia vaig llegir en un article que en els Goya només hi havia sis persones nominades amb més de 65 anys, com jo. La meva il·lusió personal és encara ser aquí i que et tinguin en compte en una edat en què cada vegada és més difícil mantenir-se." ■ BERNAT SALVÀ